

УДК 657

Чік М. Ю.,

marija_chik@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8124-2276, Researcher ID: Y-3059-2018,

к.е.н., доц., доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Воронко Р. М.,

rvoronko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-3796-2556,

Researcher ID: F-8536-2019,

д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПРЕДМЕТІВ ПРОКАТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Сучасний стан національної економіки підштовхує суб'єктів підприємництва до побудови сучасної системи обліку, що є інтегрованою в загальну інформаційну систему управління суб'єктом господарювання. Результатом функціонування ефективної системи обліку має стати прозора, достовірна інформація, на базі якої система менеджменту здійснює управлінський вплив на реалізацію бізнес-процесів. Проте слід відзначити: у сучасній теорії та практиці існує багато дискусійних аспектів управління й обліку на підприємстві, які надають послуги прокату, що потребує проведення подальших наукових досліджень з позиції системного вивчення методики та організації як інформаційно-аналітичної складової менеджменту, що дасть змогу покращити результати діяльності досліджуваних підприємств. Прокат майна на підприємстві – один із способів отримання доходу, який передбачає передачу майнових активів в тимчасове користування за певну плату. У статті розглянуто: організаційні та методичні особливості операцій із обліку предметів прокату; відображення операцій із обліку предметів прокату у системі бухгалтерського обліку. У дослідженні застосовано загальнонаукові методи і специфічні прийоми. Методологічною основою є системний підхід, що дав змогу визначити місце системи обліку в управлінні підприємствами, що надають послуги прокату. У дослідженні використано: історичний та логічний аналіз – для розгляду теоретичних основ обліку; методи індукції та дедукції – для вивчення загальних тенденцій розвитку обліку на підприємствах, що надають послуги прокату; методи теоретичного узагальнення та спостереження – для дослідження нормативно-правового забезпечення функціонування підприємств, що надають послуги прокату. Зроблено висновок, що для успішної діяльності підприємства з прокату товарів необхідні не тільки ефективні управлінський і маркетинговий плани, а й глибоке розуміння податкових вимог та обов'язків.

Ключові слова: облік, доходи, витрати, операції з прокату майна, підприємства, що надають послуги прокату, послуга.

Chik M. Yu.,

marija_chik@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8124-2276,

Researcher ID: Y-3059-2018,

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Voronko R. M.,

rvoronko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-3796-2556,

Researcher ID: F-8536-2019,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

ASPECTS OF ACCOUNTING OF RENTAL ITEMS AT THE ENTERPRISE

Abstract. The current state of the national economy forces business entities to build a modern accounting system that is integrated into the general information system of the business entity's management. The result of the functioning of an effective accounting system should be transparent, reliable information, based on the management system exerts managerial influence on the implementation of business processes. However, it should be noted: in modern theory and

practice, there are many debatable aspects of management and accounting at enterprises that provide rental services, which requires further scientific research from the position of systematic study of methods and organization as an informational and analytical component of management, which will make it possible to improve studied enterprises performance. Renting property at the enterprise is one of the ways of obtaining income, which involves the transfer of property assets for temporary use for a certain fee. The article examines the organizational and methodical features of rental accounting operations; display of rental items accounting operations in the accounting system. The research uses general scientific methods and specific methods. The methodological basis is a systematic approach, which made it possible to determine the place of the accounting system in the management of enterprises that provide rental services. Historical and logical analysis was used in the research – to consider the theoretical foundations of accounting; methods of induction and deduction – for the research of general trends in the development of accounting at enterprises providing rental services; methods of theoretical generalization and observation – to research the regulatory and legal support of the functioning of enterprises providing rental services. It was concluded that not only effective management and marketing plans, but also a deep understanding of tax requirements and responsibilities are necessary for the successful operation of a goods rental company.

Keywords: accounting, income, expenses, property rental operations, enterprise providing rental services, service.

JEL Classification: M41

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-19>

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси, що супроводжують національну економіку, сприяють розвитку послуг прокату. Проте слід відзначити: у сучасній теорії та практиці існує багато дискусійних аспектів управління й обліку на підприємствах, які надають послуги прокату, що потребує проведення подальших наукових досліджень з позиції системного вивчення методики та організації як інформаційно-аналітичної складової менеджменту, що дасть змогу покращити результати діяльності досліджуваних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії, організації і методики обліку на підприємствах, що надають послуги прокату, досліджували В. І. Бачинський, Н. Г. Виговська, М. В. Корягін, П. О. Куцик, Л. Г. Медвідь, Н. А. Остап'юк, В. П. Пантелеев, О. А. Петрик, К. І. Редченко, А. О. Семенець, І. Б. Садовська, Л. В. Чижевська, В. О. Шевчук, І. Й. Яремко та інші. Проте слід відзначити: теоретико-методологічні та практичні аспекти обліку на підприємствах, що надають послуги, є в науково-економічній літературі недостатньо висвітленими та потребують сучасного дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення наявної системи обліку на підприємствах, що надають послуги прокату, та формування науково обґрунтованих пропозицій щодо її організації, а також побудова деталізованої інформації за досліджуваними послугами, що розширить можливості її використання для прийняття відповідних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із видів діяльності, який може приносити сталі прибутки підприємству, є прокат майна. Це може бути прокат автомобілів, будівельного устаткування, святкового одягу, спортивного інвентарю та багато іншого. Важливим аспектом управління таким бізнесом є розуміння особливостей оподаткування таких операцій. Законодавство багатьох країн регулює ці аспекти, і суб'єктам господарювання

необхідно слідувати цим нормам, щоб уникнути штрафів.

Прокат майна на підприємстві – один із способів отримання доходу, який передбачає передачу майнових активів в тимчасове користування за певну плату. Послуги прокату можуть бути надані як фізичним, так і юридичним особам, а також іноземним контрагентам. Бухгалтерський облік у такій діяльності вимагає відповідального ставлення та знання нормативної бази, щоб правильно відобразити всі операції в обліку і забезпечити точне визначення фінансового результату.

Підприємства повинні слідувати за законодавчими змінами, які можуть вплинути на обов'язки з оподаткування операцій із прокату. Наприклад, введення нових ставок податків, зміна умов податкового навантаження або оновлення в законодавстві, що стосуються прокатної індустрії.

Операції з прокату мають певні особливості:

- Термін прокату: договори можуть бути короткотерміновими або довготерміновими, що може вплинути на момент визначення податкових зобов'язань.

- Застава або депозит, який платить клієнт до початку використання товару, не вважається доходом до того моменту часу, як він стає не поверненим.

- Операції з прокату можуть включати додаткові послуги, такі як доставка, технічне обслуговування, страхування, які також можуть бути оподатковуваними.

Бухгалтерський облік прокату майна на підприємстві – важлива складова управління активами підприємства, яка потребує детальної уваги зі сторони бухгалтерії. Це пов'язано з необхідністю ведення точних записів щодо доходів, витрат, амортизації та податкових зобов'язань. Підприємство має розробити й дотримуватися облікової політики, яка передбачає методи амортизації, класифікацію активів, визначення термінів корисного використання та врахування інших аспектів, пов'язаних із

обліком предметів прокату. Основними аспектами бухгалтерського обліку, які повинні братися до уваги при прокаті майна, є наступні.

Перше, що необхідно визначити, – належність переданого у прокат активу до основних засобів чи до товарів. Це впливає на спосіб їх обліку і метод оцінки.

Кожен предмет прокату має бути зареєстрований в обліковій системі підприємства. Це дозволяє відстежувати рух активів, забезпечує контроль за їхнім використанням і станом. Підприємства, які здають майно в прокат (оренду), забезпечують собі потоки доходів, які підлягають запису в бухгалтерському обліку. Доходи та витрати від прокату майна повинні відображатися в бухгалтерському обліку окремо від інших операцій підприємства:

- Прийом активів до прокату. Активи, які будуть віддані в прокат, повинні бути відповідно зареєстровані в обліку:

Дт “Основні засоби” (або Дт “Товари”) – Кт “Рахунки постачальників та підрядників”.

- Нарахування доходу. У міру отримання плати за прокат майна нараховується дохід:

Дт “Рахунки покупців та замовників” – Кт “Доходи від прокату майна”.

- Оприбуткування плати за прокат. Після отримання оплати від клієнта проводиться оприбуткування коштів:

Дт “Готівка” або Дт “Рахунки в банках” – Кт “Рахунки покупців та замовників”.

- Списання витрат. У разі виникнення витрат, пов’язаних із обслуговуванням майна, або інших понесених витрат у період прокату, вони повинні бути належним чином відображені:

Дт “Витрати на обслуговування” – Кт “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”.

Дохід від прокату майна визнається згідно з умовами договору. Важливо визначити період, за який буде зараховуватися дохід, і правильно його розподілити. Доходи від прокату мають відображатися як дохід у періоді, якого вони стосуються, незалежно від того, коли надійшла оплата.

Бухгалтерський облік дозволяє аналізувати ефективність діяльності, пов’язаної з прокатом майна. Облік витрат, доходів і амортизації допомагає оцінити рентабельність окремих активів та всього напрямку прокату в цілому.

Юридичною основою для прокату майна є договір оренди (прокату). Договір повинен містити всі основні умови: найменування сторін, предмет прокату, строки прокату, розмір і порядок сплати плати за прокат, порядок розрахунків, права, обов’язки та відповідальність сторін, умови прийому-передачі майна, умови страхування майна та інші умови за домовленістю сторін.

Майно, що здається в оренду, потребує адекватного обчислення амортизації. Застосування методів амортизації дозволяє систематично розподіляти вартість предмета прокату протягом часу його корисного використання. Метод амортизації та терміни слід визначати відповідно до облікової політики підприємства. Амортизаційні відрахування відносяться на зменшення вартості активу та

відображаються як витрати в бухгалтерському обліку. Облік амортизації дозволяє коректно визначити чисту балансову вартість активу.

Орендна плата, отримана від прокату майна, зазвичай є об’єктом оподаткування. Податковий облік повинен правильно відображати всі податкові зобов’язання, які випливають із діяльності прокату. Сюди входять податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та інші відповідні податки.

Регулярна інвентаризація майна, що здається в прокат, дозволяє слідкувати за станом активів, своєчасно виявляти зношення, потребу у ремонті або заміні, а також перевіряти комплектність та наявність майна на підприємстві. У процесі інвентаризації фіксуються всі активи, що належать підприємству.

Для правильного обчислення податків підприємство має вести детальний облік своїх операцій із прокату, зокрема:

- Контракти (договори) прокату, що чітко визначають терміни, ставки та умови.

- Банківські виписки про доходи та витрати, пов’язані з прокатною діяльністю.

- Документи, що підтверджують сплату податків і внесків за результатами операцій прокату.

Ефективне податкове планування є ключовим для зменшення податкового навантаження. Це включає:

- Використання законних податкових пільг та внятиків.

- Оптимізацію списання витрат і амортизації активів.

- Структурування операцій таким чином, щоб уникнути подвійного оподаткування.

- Перегляд податкових звітів для виявлення можливих помилок та неефективностей.

Грамотне ведення бухгалтерського обліку прокату майна на підприємстві є ключовим для забезпечення прозорості фінансових операцій, дотримання податкового законодавства і сприяє прийняттю виважених управлінських рішень щодо експлуатації та оновлення основних засобів.

На підставі даних обліку підприємство формує звіти, які відображають фінансовий стан і результати його діяльності за результатами здійснення прокатної діяльності. Звітність є важливою для внутрішніх та зовнішніх користувачів, включаючи податкові органи.

Паралельно з бухгалтерським обліком важливо врахувати податкові наслідки від прокату майна. Слід брати до уваги податкові аспекти обліку предметів прокату, оскільки вартість активів і витрати на їх утримання можуть впливати на суму податків до сплати. На підприємства згідно з чинним законодавством покладається обов’язок нарахування та сплати податків із доходів, отриманих від прокату.

Податки на прокатний бізнес можуть включати такі основні види:

1. Податок на прибуток – підприємства сплачують податок із доходів, отриманих від прокату товарів.

2. Податок на додану вартість (ПДВ) – операції з прокату, як правило, вважаються такими, що підлягають оподаткуванню ПДВ.

3. Місцеві податки та збори – можуть застосовуватися в залежності від місця розташування підприємства і характеру його діяльності.

Для забезпечення ефективного та прозорого бухгалтерського обліку прокату майна на підприємстві необхідно дотримуватися встановлених нормативами правил та вести всю документацію відповідно до нормативно-правових актів. Регулярний моніторинг та аналіз облікових операцій підвищить точність обліку й дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Узагальнено можна сказати, що для успішної діяльності підприємства з прокату товарів необхідні не тільки ефективні управлінський і маркетинговий плани, а й глибоке розуміння податкових вимог та обов'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоусов А. Організація і облік діяльності пунктів прокату. URL: <http://www.dtk.com.ua/show/1cid02676.html>.

2. Верховлядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2010. 536 с.

3. Грачова Р. Бухгалтерський облік предметів прокату. URL: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr/2001/42/42pr10.html>.

4. Діба В. М. Облік та аналіз необоротних активів : монографія. К. : КНЕУ, 2008. 288 с.

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств : наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (із змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73, зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

7. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92, зі змінами і доповненнями. URL: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu7/>.

7. Моссаковський В. Невирішені питання обліку непоточних активів. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 5. С. 17-28.

8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI, зі змінами і доповненнями. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/321525__548269.

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV, зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Куцик П. О., Грищенко О. В. Облік доходів від прокату майна: організаційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2304>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-21>.

11. Куцик П. О., Маркус О. В., Садовська І. Б. Роль професійного судження у застосуванні єдиної моделі обліку оренди за МСФЗ (IFRS) “Оренда”. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Економічні науки. 2021. № 63. С. 5-10. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-63-01>.

REFERENCES

1. Bielousov A. Orhanizatsiia i oblik diial'nosti punktiv prokatu, available at: <http://www.dtk.com.ua/show/1cid02676.html>.

2. Verkhohliadova, N. I. Shylo, V. P. and Il'ina, S. B. (2010), *Bukhhalters'kyj finansovyj oblik: teoriia ta praktyka : navch. posib.*, Tsentri uchbovoi literatury, K., 536 s.

3. Hrachova R. *Bukhhalters'kyj oblik predmetiv prokatu*, available at: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr/2001/42/42pr10.html>.

4. Dyba, V. M. (2008), *Oblik ta analiz neoborotnykh aktyviv : monohrafiia*, KNEU, K., 288 s.

5. Instruktziia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalters'koho obliku aktyviv, kapitalu, zobov'iazan' i hospodars'kykh operatsij pidprijemstv : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30 lystopada 1999 r. № 291 (iz zminamy), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

6. Natsional'ne polozhennia (standart) bukhhalters'koho obliku 1 “Zahal'ni vymohy do finansovoi zvitnosti” : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. № 73, zi zminamy i dopovnenniamy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

7. Natsional'ne Polozhennia (standart) bukhhalters'koho obliku 7 “Osnovni zasoby” : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27 kvitnia 2000 r. № 92, zi zminamy i dopovnenniamy, available at: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu7/>.

7. Mossakovs'kyj V. (2010), *Nevyrisheni pytannia obliku nepotochnykh aktyviv, Bukhhalters'kyj oblik i audit*, № 5, s. 17-28.

8. Podatkovyj kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 r. № 2755-VI, zi zminamy i dopovnenniamy, available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/321525__548269.

9. Tsyvil'nyj kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV, zi zminamy i dopovnenniamy, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Kutsyk, P. O. and Hryshchenko, O. V. (2023), *Oblik dokhodiv vid prokatu majna: orhanizatsijni aspekty, Ekonomika ta suspil'stvo*, № 49, available at:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2304>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-21>.

11. Kutsyk, P. O. Markus, O. V. and Sadovs'ka, I. B. (2021), Rol' profesijnoho sudzhennia u zastosuvanni iedynoi modeli obliku orendy za MSFZ (IFRS) "Orenda", *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho*

universytetu. Ekonomichni nauky., № 63, s. 5-10. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-63-01>.

Стаття надійшла до редакції 16 січня 2024 року